

Tentoonstelling
Jan Brueghel I (1568-1625)
Een uitmuntend tekenaar
Antwerpen, Snijders&Rockoxhuis,
5 oktober 2019 – 26 januari 2020

In het najaar van 2019 organiseren we in het Snijdershuis een eerbetoon aan Jan Brueghel met de tentoonstelling ***Jan Brueghel de oudere (1568-1625), een uitstekende tekenaar***. Deze presentatie maakt deel uit van het Bruegel-jaar in Vlaanderen in 2019. Brussel en in Antwerpen maken zich in de herfst op om de Bruegeldynastie op een bijzondere manier in de kijker te plaatsen.

Nog nooit werd er een tentoonstelling uitsluitend gewijd aan de tekenkunst van Jan Brueghel I (1568-1625). In het verleden werden zijn werken op papier vooral gepresenteerd als aanvulling bij zijn schilderijen. Het was nochtans in zijn tekeningen dat Jan Brueghel I enkele van zijn meest revolutionaire artistieke oplossingen voor de weergave van landschappen introduceerde, die een hele generatie van kunstenaars in de Zuidelijke én de Noordelijke Nederlanden zouden beïnvloeden. Zijn tekeningen zijn doorgaans autonome werken wat Jan Brueghel zo uniek maakt. De tentoonstelling beoogt ook het academisch onderzoek naar de ontwikkeling van de weergave van het landschap in de kunst rond 1600 te faciliteren. De aanzet daartoe wordt gegeven door het werk van dr. Teréz Gerszi en dr. Louisa Wood Ruby, bijgestaan door Bernadett Tóth.

Jan Brueghel de oude, Een koets aan de rand van het bos, London, British Museum
© The Trustees of the British Museum.

Insteek

Jan Brueghel I was een van de prominentste en meest succesvolle Vlaamse kunstenaars rond 1600. Als innovatieve en creatieve denker moderniseerde hij de artistieke weergave van het landschap in de Nederlanden. Daarbij putte hij uit het werk van zijn vader, Pieter Bruegel I, vooral diens tekeningen, latere schilderijen en prentkunst naar Pieters originelen. Pieter had de basis gelegd voor totaal nieuwe kunstvormen – het landschap en het genrestuk – die in de volgende eeuwen steeds meer aan belang zouden winnen. Tijdens zijn verblijf in Italië van 1591 tot 1596 maakte Jan Brueghel I zich de verworvenheden van de buitenlandse kunst eigen, maar de artistieke erfenis van zijn vader was voor zijn ontwikkeling als kunstenaar het belangrijkste: ze bleef doorwerken zowel in zijn artistieke benadering als in zijn uitvoeringstechniek. De tentoonstelling maakt die invloed van het werk van de vader – met name Pieters intieme blik op de realiteit – zeer aanschouwelijk. Later, in de 17e eeuw, werd die benadering typisch voor de Vlaamse en Hollandse kunst en vond ze ook weerklank bij Duitse en Franse kunstenaars. Bovenal leerde Jan van zijn vader dat de leefwereld van de eenvoudige man – het landschap van de Lage Landen, de steden en de dorpen – het best te vatten is in een duidelijke en eenvoudige compositie.

Jan Brueghel, Rom, drawing, Darmstadt, HLMD
© Hessisches Landesmuseum, Darmstadt, Foto. Wolfgang Fuhrmannek

Opbouw van de tentoonstelling

Jans vruchtbare verblijf in Italië (1591-1596) leidde tot de ontwikkeling van landschapstypes zoals bosrijke vergezichten, topografisch correcte stadslandschappen, zeegezichten en stadsdetails. Hij bestudeerde er onder andere de werken van zijn tijdgenoten Matthijs en Paul Bril en Girolamo Muziano. Onder hun invloed experimenteerde Jan met overvolle, nauwelijks te ontwarren laat-maniëristische composities, maar dat was slechts een overgangsfase in zijn artistieke ontwikkeling. Ook belangrijk

tijdens Jans Italiaanse jaren waren zijn vaders tekeningen van boslandschappen en de inspiratie die hij putte uit de observatie van het dagelijkse leven in en rond Rome en Tivoli.

In Antwerpen experimenteerde hij in het eerste decennium van de 17e eeuw met verschillende manieren om ruimtewerking weer te geven: orthogonale en diagonale composities van rivieroeveren, dorpscènes en boswegen, een totaal nieuw vertrekpunt voor de landschapsweergave. In die periode duiken er in Jans oeuvre ook heuvelachtige en vlakke landschappen op. Zijn nieuwe compositiemethodes vergroten de afgebeelde ruimte en maken zijn composities helderder en meer suggestief. Tegelijkertijd geeft hij tegengewicht aan de abstracte kwaliteit van zijn composities door een rijke variatie van levendige motieven toe te voegen. Vele van de studietekeningen van mensen, vogels en andere dieren die hij daarvoor gebruikte, bestaan nog. Kenmerkend voor zijn werk is het feit dat hij hele periodes kan blijven spelen met compositorische variaties op bepaalde onderwerpen. Dat levert een belangrijk perspectief voor de structuur van de tentoonstelling, die zal focussen op inhoudelijke thema's.

De tentoonstelling bestaat uit zes delen die ingaan op de onderwerpen die Jan Brueghel I op artistiek vlak het meest interesseerden. Herinneringen aan zijn tijd in Italië, rivier- en dorpsgezichten, wegen en reizigers, wouden, zeeën en kustscènes worden getoond in min of meer chronologische sequenties. Er zal ook te zien zijn hoe Jans landschappen levensecht en levendig worden door zijn figuren. Al krijgen ze in zijn artistieke productie niet de nadruk, toch zijn ze duidelijk meer dan stoffering. De tentoonstelling eindigt vol leven met een aantal van Jans bekende weergaven van dieren en vruchten, met gerelateerde schilderijen.

De tekeningen van Jan Brueghel I worden aangevuld met enkele werken ter vergelijking die drie aspecten van zijn oeuvre zullen benadrukken en verduidelijken: de belangrijke voorbeelden die hij volgde (o.a. werken van Pieter Bruegel I en Matthijs en Paul Brill), een aantal tekeningen waarvan elementen terug te vinden zijn in schilderijen (waar mogelijk worden de tekeningen getoond naast de betrokken schilderijen) en enkele prenten gemaakt op basis van zijn tekeningen. Prenten speelden namelijk een belangrijke rol bij de verspreiding van zijn innovaties. Er zullen 70 werken worden tentoongesteld.

Informatie: Hildegard Van de Velde, conservator Museum Snijders&Rockoxhuis, Antwerpen,
hildegard.vandevelde@kbc.be / + 32 3 201 92 71

Oktober 2019